

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

«Αγροτικοί συνεταιρισμοί και άλλες διατάξεις»

I. Γενικές Παρατηρήσεις

A. Το υπό συζήτηση και ψήφιση νομοσχέδιο, όπως διαμορφώθηκε μετά την επεξεργασία του από τη Διάρκη Επιτροπή Παραγωγής και Εμπορίου, αποτελείται από έντεκα (11) Κεφάλαια και σαράντα δύο (42) άρθρα, συμπεριλαμβανομένου του ακροτελεύτιου άρθρου, που ορίζει τον χρόνο έναρξης ισχύος των διατάξεων του νόμου.

Διά των διατάξεων του νομοσχεδίου εισάγεται νέο πλαίσιο ρυθμίσεων για τη σύσταση, την οργάνωση και τη λειτουργία των Αγροτικών Συνεταιρισμών, και καθορίζονται λοιπά ζητήματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Συμφώνως προς την Αιτιολογική Έκθεση (σελ. 1), επιχειρείται, εν προκειμένω, η παροχή «αυξημέν[ων] δυνατοτ[ή]τ[ων] στα μέλη των αγροτικών συνεταιρισμών ώστε, μέσω των διατάξεων του καταστατικού που εκείνα θα ορίσουν, να διαμορφώσουν το κατάλληλο γι' αυτούς πλαίσιο λειτουργίας του ΑΣ ως ιδιωτικής και αυτόνομης επιχειρήσεως, η οποία θα έχει πρόσβαση σε όλες τις επιχειρηματικές δραστηριότητες που δεν αλλοιώνουν τον αγροτικό χαρακτήρα της». Αναφέρεται, επίσης, ότι «με το παρόν σχέδιο νόμου ρυθμίζεται ο ρόλος του κράτους, ο οποίος περιορίζεται στις διαδικασίες καταχώρισης στο Μητρώο, στον έλεγχο νόμιμης λειτουργίας και στη μέριμνα για την ανάπτυξη των ΑΣ» (βλ. Αιτιολογική Έκθεση, σελ. 1).

Ειδικότερα, διά των ρυθμίσεων του Κεφαλαίου Α' (άρθρα 1-3), υπό τον τίτλο «Γενικές Διατάξεις», μεταξύ άλλων, διατυπώνονται εκ νέου ο ορισμός και ο σκοπός των Αγροτικών Συνεταιρισμών. Διευκρινίζεται, εξ άλλου, ότι οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί αποτελούν νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, που

έχουν εμπορική ιδιότητα. Περαιτέρω, παρέχεται η δυνατότητα στους Αγροτικούς Συνεταιρισμούς, εφόσον προβλέπεται στο καταστατικό, να χρηματοδοτούν τα μέλη τους, υπό τη μορφή πιστώσεων, μέχρι του ποσού των είκοσι πέντε χιλιάδων (25.000) ευρώ, συνολικώς για κάθε μέλος. Επισημαίνεται ότι εισάγεται ρύθμιση διά της οποίας, για όσα θέματα δεν ρυθμίζονται από το νομοσχέδιο, εφαρμόζονται συμπληρωματικώς και αναλογικώς οι διατάξεις του ν. 4548/2018 για τις Ανώνυμες Εταιρείες, όπως και οι διατάξεις του Αστικού Κώδικα (άρθρο 1). Επαναλαμβάνονται οι όροι και οι προϋποθέσεις σύστασης των γυναικείων Αγροτικών Συνεταιρισμών και ρυθμίζονται ζητήματα διοίκησής τους (άρθρο 2). Ρυθμίζονται, επίσης, ζητήματα σχετικώς με την έδρα και την επωνυμία των Αγροτικών Συνεταιρισμών και, ιδίως, αφενός απαλείφεται η αναφορά στον όρο της «περιφέρειας» Αγροτικού Συνεταιρισμού, αφετέρου ορίζεται ότι ο αριθμός του Εθνικού Μητρώου Αγροτικών Συνεταιρισμών όπως και η ονομασία της ιστοσελίδας πρέπει να αναφέρονται στα έντυπα των Αγροτικών Συνεταιρισμών (άρθρο 3).

Διά των διατάξεων του Κεφαλαίου Β' (άρθρα 4-5), υπό τον τίτλο «Σύσταση Αγροτικού Συνεταιρισμού», καθορίζονται, μεταξύ άλλων, η διαδικασία και οι όροι της σύστασης Αγροτικών Συνεταιρισμών (άρθρο 4), καθώς και ζητήματα ως προς τον τύπο και το περιεχόμενο του καταστατικού τους (άρθρο 5).

Σημαντικές καινοτομίες, εν προκειμένω, είναι οι εξής:

- ελάχιστος αριθμός των ιδρυτικών μελών μειώνεται, από είκοσι (20), σε δέκα (10) (άρθρο 4)·

- δύνανται να εγκρίνονται (διά ειδικώς αιτιολογημένης απόφασης της Διεύθυνσης Οικονομικών Ελέγχων, Επιθεώρησης και Συνεργατισμού του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων) και καταστατικά με λιγότερα ιδρυτικά μέλη, εφόσον ειδικές συνθήκες το επιβάλλουν, ιδίως όταν η έδρα του Αγροτικού Συνεταιρισμού βρίσκεται σε ορεινές περιοχές ή νησιά με λιγότερους από 3.500 κατοίκους ή η δραστηριότητά του αφορά ειδικά προϊόντα (άρθρο 4)·

- καταργείται η αρμοδιότητα του Ειρηνοδικείου για τη σύσταση των Αγροτικών Συνεταιρισμών. Αρμόδια για την έγκριση του καταστατικού καθίσταται η Διεύθυνση Οικονομικών Ελέγχων, Επιθεώρησης και Συνεργατισμού του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (άρθρο 4)·

- κατά ενδεχόμενης απορριπτικής απόφασης της εν λόγω Διεύθυνσης προβλέπεται η δυνατότητα άσκησης ενδικοφανούς προσφυγής ενώπιον του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων εντός τριάντα (30) ημέρων από την κοινοποίηση της απόφασης στον πρόεδρο του προσωρινού Διοικητικού Συμβουλίου (άρθρο 4).

Διά των διατάξεων του Κεφαλαίου Γ' (άρθρα 6 - 8), υπό τον τίτλο «Μέλη – Δικαιώματα – Υποχρεώσεις», ρυθμίζονται εκ νέου ζητήματα δικαιωμάτων

και υποχρεώσεων των μελών των Αγροτικών Συνεταιρισμών (άρθρα 6 και 8), όπως και ζητήματα που αφορούν τις διαδικασίες εγγραφής, αποχώρησης και διαγραφής των μελών των Αγροτικών Συνεταιρισμών (άρθρο 7).

Σημαντικές καινοτομίες, εν προκειμένω, είναι οι εξής:

- παρέχεται ρητώς η δυνατότητα σε ιδιώτες επενδυτές, εφόσον προβλέπεται στο καταστατικό, να συμμετέχουν στο Διοικητικό Συμβούλιο ή στο Εποπτικό Συμβούλιο (άρθρο 6)·

- οι ιδιώτες επενδυτές συμμετέχουν, εφόσον προβλέπεται στο καταστατικό, στη Γενική Συνέλευση με δικαίωμα ψήφου σε ποσοστό μέχρι 35% του συνολικού αριθμού των ψήφων που διαθέτουν τα μέλη των Αγροτικών Συνεταιρισμών (άρθρο 6)·

- μειώνεται, από 80%, σε 75%, το ελάχιστο ποσοστό επί της ετήσιας παραγωγής που υποχρεούται να παραδίδει κάθε μέλος στον Αγροτικό Συνεταιρισμό στον οποίο μετέχει (άρθρο 8)·

- ορίζεται ρητώς ότι το καταστατικό Αγροτικού Συνεταιρισμού μπορεί να προβλέπει κυρώσεις κατά των μελών του για τη μη εκπλήρωση των υποχρεώσεων τους προς αυτόν, συμπεριλαμβανομένης και της κύρωσης της διαγραφής από μέλος του (άρθρο 8).

Διά των διατάξεων του Κεφαλαίου Δ' (άρθρα 9 - 10), υπό τον τίτλο «Σχέσεις μελών Αγροτικών Συνεταιρισμών», εισάγεται, μεταξύ άλλων, ως σημαντική καινοτομία, ο καθορισμός ελάχιστου συνεταιριστικού κεφαλαίου (συγκεκριμένως, δέκα χιλιάδων ευρώ) και καταργείται η υποχρέωση καταβολής, κατ' ελάχιστον, του 50% της ονομαστικής αξίας της υποχρεωτικής συνεταιρικής μερίδας που καταβαλλόταν κατά την εγγραφή μέλους (άρθρο 9). Επίσης, προβλέπεται ρητώς ότι η αξία των υποχρεωτικών μερίδων των μελών-επενδυτών μπορεί να είναι διαφορετική από εκείνη των μελών-συνεταιριστών, καθώς και ότι, διά των διατάξεων του καταστατικού, δύναται να ορίζεται ότι οι προαιρετικές μερίδες των μελών των Αγροτικών Συνεταιρισμών είναι έντοκες (άρθρο 9). Τέλος, προσδιορίζονται εκ νέου η ευθύνη και οι υποχρεώσεις των μελών των Αγροτικών Συνεταιρισμών έναντι τρίτων (άρθρο 10).

Διά των διατάξεων του Κεφαλαίου Ε' (άρθρα 11 - 20), υπό τον τίτλο «Διοίκηση των Αγροτικών Συνεταιρισμών», ρυθμίζονται ζητήματα διοίκησης των Αγροτικών Συνεταιρισμών και λειτουργίας των οργάνων τους. Μεταξύ άλλων:

- περιορίζεται, από τριάντα (30) σε δέκα (10), ο ελάχιστος αριθμός μελών για τον υποχρεωτικό ορισμό Εποπτικού Συμβουλίου (άρθρο 11)·

- καθορίζονται ως υπαγόμενα στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Γενικής Συνέλευσης, μεταξύ άλλων, η εκλογή και η ανάκληση των μελών του Εποπτικού Συμβουλίου, η έγκριση εισόδου μελών-επενδυτών και ο καθορισμός του ύψους της μερίδας τους, ο ορισμός ειδικών εκπροσώπων για την άσκηση

ση αστικών ή/και ποινικών αξιώσεων και για τη διεξαγωγή δικών κατά των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, όπως και η έγκριση συμβάσεων που συνάπτουν τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου με τον Αγροτικό Συνεταιρισμό (άρθρο 12) ·

- εκτός από το Διοικητικό Συμβούλιο, μπορεί και το Εποπτικό Συμβούλιο να συγκαλέσει έκτακτη Γενική Συνέλευση, για λόγους που προβλέπονται από τον νόμο ή το καταστατικό ή όταν αυτό επιβάλλεται από το συμφέρον του Αγροτικού Συνεταιρισμού (άρθρο 12) ·

- δύναται να ζητηθεί (από το ένα πέμπτο (1/5) των μελών Αγροτικού Συνεταιρισμού) η σύγκληση έκτακτης Γενικής Συνέλευσης, όχι μόνο από το Διοικητικό Συμβούλιο, όπως ισχύει σήμερα, αλλά και από το Εποπτικό Συμβούλιο (άρθρο 12) ·

- για τον σχηματισμό της απαρτίας της Γενικής Συνέλευσης δεν λαμβάνονται υπόψη οι ψήφοι των μελών επενδυτών (άρθρο 13) ·

- σε περίπτωση μη επίτευξης της συνήθους απαρτίας κατά την πρώτη συνεδρίαση, η Γενική Συνέλευση συνέρχεται νομίμως σε επαναληπτική συνεδρίαση, χωρίς να απαιτείται η ύπαρξη ελάχιστου αριθμού εκπροσωπούμενων ψήφων για τον σχηματισμό απαρτίας (άρθρο 13) ·

- για τη λήψη απόφασης επί ειδικώς, εν προκειμένω, καθοριζόμενων ζητημάτων, σε περίπτωση μη επίτευξης της εξαιρετικής (αυξημένης) απαρτίας κατά την πρώτη συνεδρίαση, η Γενική Συνέλευση συνέρχεται νομίμως σε επαναληπτική συνεδρίαση, όταν παρευρίσκονται σε αυτήν μέλη που έχουν δικαίωμα ψήφου και εκπροσωπούν τουλάχιστον το ένα πέμπτο (1/5) του συνολικού αριθμού των ψήφων (προκειμένου περί Συνεταιρισμών με μέχρι χίλια πεντακόσια μέλη) ή το ένα δέκατο (1/10) του συνολικού αριθμού των ψήφων (προκειμένου περί Συνεταιρισμών με άνω των χιλίων πεντακοσίων μελών) (άρθρο 13) ·

- στις αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης για τις οποίες απαιτείται η αυξημένη πλειοψηφία των δύο τρίτων (2/3) του αριθμού των ψήφων των παρισταμένων μελών, προστίθενται και εκείνες για την είσοδο στον Αγροτικό Συνεταιρισμό μελών-επενδυτών, και τον καθορισμό της αξίας κάθε μερίδας μέλους-επενδυτή (άρθρο 14) ·

- θεσπίζεται για τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου και του Εποπτικού Συμβουλίου η απαγόρευση διενέργειας ανταγωνιστικών προς τον σκοπό του Αγροτικού Συνεταιρισμού πράξεων (άρθρο 16) ·

- δύναται να παρέχεται, διά καταστατικής πρόβλεψης, αποζημίωση, όχι μόνον στο Πρόεδρο, αλλά και στα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου για την απασχόληση τους με υποθέσεις του Αγροτικού Συνεταιρισμού (άρθρο 16) ·

- αυξάνεται, από δέκα (10) σε δεκαπέντε (15) έτη, ο χρόνος παραγραφής των αξιώσεων του Αγροτικού Συνεταιρισμού κατά των μελών του Διοικητι-

κού Συμβουλίου και των μελών του Εποπτικού Συμβουλίου για πράξεις που τέλεσαν εκ δόλου, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, εξαιτίας των οποίων προκλήθηκε ζημία στον Αγροτικό Συνεταιρισμό (άρθρο 16)·

- μειώνεται, από δύο εκατομμύρια (2.000.000), σε ένα εκατομμύριο (1.000.000) ευρώ ο ετήσιος κύκλος εργασιών των Αγροτικών Συνεταιρισμών για την εφαρμογή των διατάξεων του ν. 3213/2003 «Δήλωση και έλεγχος περιουσιακής κατάστασης βουλευτών, δημόσιων λειτουργών και υπαλλήλων, ιδιοκτητών μέσων μαζικής ενημέρωσης και άλλων κατηγοριών προσώπων» (άρθρο 16)·

- θεσπίζεται η υποχρέωση δημιουργίας, εντός τριών μηνών από την ίδρυση του Αγροτικού Συνεταιρισμού, ιστοσελίδας και διατήρησής της σε λειτουργία, και καθορίζονται τα στοιχεία και έγγραφα που θα πρέπει να αναρτώνται σε αυτήν (άρθρα 16)·

- προβλέπεται η υποχρέωση του Διοικητικού Συμβουλίου να ενημερώνει τουλάχιστον ανά έξι (6) μήνες το Εποπτικό Συμβούλιο (άρθρο 18)·

- θεσπίζεται ρητώς η υποχρέωση εχεμύθειας των μελών των οργάνων των Αγροτικών Συνεταιρισμών και μετά την παύση της θητείας τους (άρθρο 19).

Διά των διατάξεων του Κεφαλαίου ΣΤ΄ (άρθρα 21-24), υπό τον τίτλο «Εποπτεία - Έλεγχος», προβλέπεται, μεταξύ άλλων, ότι η κρατική εποπτεία επί των Αγροτικών Συνεταιρισμών, των αναγκαστικών συνεταιρισμών και των Ενώσεών τους, των Αγροτικών Εταιρικών Συμπράξεων, των Οργανώσεων και Ομάδων παραγωγών και των Ενώσεών τους και των Διεπαγγελματικών Οργανώσεων ασκείται από τον Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων διά της Διεύθυνσης Οικονομικών Ελέγχων, Επιθεώρησης και Συνεργατισμού του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, που ορίζεται ως η εποπτεύουσα αρχή (άρθρο 21). Καθορίζεται εκ νέου το πλαίσιο της κρατικής εποπτείας (άρθρο 21), και προβλέπεται η τήρηση του Εθνικού Μητρώου Αγροτικών Συμπράξεων και άλλων συλλογικών φορέων (εφεξής «ΕΜΑΣ») από την ανωτέρω Διεύθυνση, στο οποίο εγγράφονται, μεταξύ άλλων, και οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί (άρθρο 22). Ρυθμίζονται ζητήματα σχετικώς με την εγγραφή των Αγροτικών Συνεταιρισμών στο ΕΜΑΣ καθώς και τη διαγραφή τους, όταν συντρέχουν λόγοι λύσης κατά τα ειδικότερα οριζόμενα. Καθορίζονται τα έγγραφα και τα στοιχεία που υποβάλλονται ηλεκτρονικώς. Επίσης, ως καταληκτική ημερομηνία για την ηλεκτρονική καταχώριση των ετήσιων τακτικών δηλώσεων των Αγροτικών Συνεταιρισμών ορίζεται η 31η Δεκεμβρίου εκάστου έτους, αντί της ημερομηνίας της 30ής Ιουνίου (εκάστου έτους) που ισχύει σήμερα (άρθρο 23). Περαιτέρω, ρυθμίζονται εκ νέου, ζητήματα σχετικώς με τον τακτικό (ετήσιο) διαχειριστικό έλεγχο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των διάφορων Αγροτικών Συνεταιρισμών. Συγχρόνως, προσδιορίζονται εκ νέου οι προϋποθέσεις ανάθεσης του τακτικού διαχειριστικού ελέγχου σε ορκωτούς ελεγκτές ή ελεγκτικές εταιρείες του ν.

4449/2017 ή σε ελεγκτές που έχουν άδεια άσκησης οικονομολογικού επαγγέλματος ανά περίπτωση καθώς και τα καθήκοντά τους. Επίσης, η εποπτεύουσα αρχή δύναται να ζητεί από τους ελεγκτές έκτακτο έλεγχο των Αγροτικών Συνεταιρισμών (άρθρο 24).

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Ζ' (άρθρα 25-28), υπό τον τίτλο «Οικονομική Διαχείριση», ρυθμίζονται εκ νέου ζητήματα που αφορούν τη διαχειριστική χρήση των Αγροτικών Συνεταιρισμών, την κατάρτιση και δημοσίευση των ετήσιων χρηματοοικονομικών καταστάσεων οικονομικής διαχείρισης, την ανάρτηση της εγκριτικής απόφασης στην ιστοσελίδα και την αποστολή των εν λόγω καταστάσεων στην εποπτεύουσα αρχή (άρθρο 25). Επίσης, εισάγονται, μεταξύ άλλων, ρυθμίσεις που αφορούν το διαχειριστικό υπόλοιπο, το οποίο περιλαμβάνει τα πλεονάσματα και τα κέρδη των Αγροτικών Συνεταιρισμών μετά την αφαίρεση κάθε είδους δαπανών, ζημιών, αποσβέσεων και τόκων των προαιρετικών μερίδων, το τακτικό αποθεματικό, τη δυνατότητα σχηματισμού ειδικού αποθεματικού καθώς και τη φορολόγηση των πλεονασμάτων και κερδών των Αγροτικών Συνεταιρισμών. Συγκεκριμένως, ορίζεται ότι τα πλεονάσματα που δημιουργούν οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί δεν φορολογούνται, σε αντίθεση με τα κέρδη που φορολογούνται κατά τις διατάξεις της ισχύουσας φορολογικής νομοθεσίας, όπως ισχύει. Επισημαίνεται, εξ άλλου, ότι εισάγεται η δυνατότητα σχηματισμού ειδικού αποθεματικού από τα πλεονάσματα ή τα κέρδη των Αγροτικών Συνεταιρισμών. Το μέρος των πλεονασμάτων που μεταφέρεται στο τακτικό ή το ειδικό αποθεματικό λογίζεται ως ισόποση εισφορά των μελών. Τα πλεονάσματα ή τα κέρδη δύναται να διανέμονται στα μέλη με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης, και στην περίπτωση της διανομής κερδών, φορολογούνται ως μερίσματα, ενώ, στην περίπτωση της διανομής πλεονασμάτων, εξακολουθούν να φορολογούνται ως εισόδημα από αγροτική επιχειρηματική δραστηριότητα (άρθρο 26). Περαιτέρω, ρυθμίζονται ζητήματα πρόσβασης σε οικονομικές ενισχύσεις και προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρο 27), και απαριθμούνται τα βιβλία που υποχρεούνται να τηρούν οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί (άρθρο 28).

Το Κεφάλαιο Η' (άρθρα 29-33), υπό τον τίτλο «Συγχώνευση – Μετατροπή – Πτώχευση – Διάλυση – Εκκαθάριση ΑΣ», ρυθμίζει αντίστοιχα ζητήματα των Αγροτικών Συνεταιρισμών. Μεταξύ άλλων, καθορίζονται εκ νέου οι όροι και οι προϋποθέσεις για τη συγχώνευση Αγροτικών Συνεταιρισμών, καθορίζονται οι έννομες συνέπειες της συγχώνευσης, όπως, χαρακτηριστικώς, το ότι η συγχώνευση συνεπάγεται την καθολική διαδοχή του νέου Αγροτικού Συνεταιρισμού σε όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των Αγροτικών Συνεταιρισμών που συγχωνεύθηκαν, και ορίζονται τα περί μετατροπής Αγροτικού Συνεταιρισμού σε Αγροτική Εταιρική Σύμπραξη όπως και τα περί εισφοράς κλάδου ή τμήματος Αγροτικού Συνεταιρισμού σε λειτουργούσα Α-

γροτική Εταιρική Σύμπραξη (άρθρο 29). Σε ό,τι αφορά στην πτώχευση των Αγροτικών Συνεταιρισμών, επισημαίνεται ότι, σχετικώς, εφαρμόζονται καταρχήν οι διατάξεις του Πτωχευτικού Κώδικα. Προσδιορίζονται ειδικότερα όσοι δικαιούνται να υποβάλλουν αίτηση πτώχευσης. Ορίζεται ότι ο υπό εκκαθάριση Αγροτικός Συνεταιρισμός κηρύσσεται σε πτώχευση μόνο αν δεν έχει συντελεσθεί η διανομή. Επισημαίνεται ότι, από την κήρυξή του σε πτώχευση, ο Αγροτικός Συνεταιρισμός λύεται, και ότι η πτώχευσή του δεν συνεπάγεται την πτώχευση των μελών του (άρθρο 30). Σχετικώς με τη λύση των Αγροτικών Συνεταιρισμών, προσδιορίζονται ρητώς πέντε συν μία περιπτώσεις κατά τις οποίες αυτοί λύνονται. Ορίζονται οι σχετικές υποχρεώσεις της εποπτεύουσας αρχής και ρυθμίζεται η ειδική περίπτωση στην οποία το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων του Αγροτικού Συνεταιρισμού καθίσταται κατώτερο από το ένα πέμπτο (1/5) του συνεταιριστικού κεφαλαίου (άρθρο 31). Ορίζονται, περαιτέρω, τα περί εκκαθάρισης των Αγροτικών Συνεταιρισμών (άρθρο 32). Ορίζεται ότι οι εκκαθαριστές δεν διώκονται ποινικώς, ούτε υπέχουν αστική ή άλλη ευθύνη για χρέη Αγροτικών Συνεταιρισμών και Αγροτικών Εταιρικών Συμπράξεων προς το Δημόσιο και τους φορείς κοινωνικής ασφάλισης, ανεξαρτήτως του χρόνου βεβαίωσής τους. Θεσπίζεται εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος στις υφιστάμενες, κατά την έναρξη ισχύος του νόμου, εκκαθαρίσεις των Αγροτικών Συνεταιρισμών, Αγροτικών Εταιρικών Συμπράξεων, κ.λπ. (άρθρο 33).

Διά των ρυθμίσεων του Κεφαλαίου Θ' του νομοσχεδίου (άρθρο 34), υπό τον τίτλο «Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις», μεταξύ άλλων, ορίζονται ως τέτοιες οι ανώνυμες εταιρείες (ΑΕ), οι εταιρείες περιορισμένης ευθύνης (ΕΠΕ) ή οι ιδιωτικές κεφαλαιουχικές εταιρείες (ΙΚΕ) που δραστηριοποιούνται στην αγροτική οικονομία, και τις οποίες συνιστούν ΑΣ ή και άλλες Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις, καθώς και μέτοχοι-επενδυτές, φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Καθορίζονται το ανώτατο ποσοστό μετοχών που μπορεί να αποκτήσει κάθε μέτοχος, το ανώτατο ποσοστό μετοχών που μπορεί να κατέχεται από μετόχους-επενδυτές και το ανώτατο ποσοστό μετοχών ανά μέτοχο σε περίπτωση κατά την οποία οι μέτοχοι είναι λιγότεροι από πέντε (5). Επισημαίνεται ότι, κατά τα λοιπά, εφαρμόζονται, συμφώνως προς τη νομική μορφή της Αγροτικής Εταιρικής Σύμπραξης, οι κανόνες που διέπουν τις ΑΕ, τις ΕΠΕ ή τις ΙΚΕ, αντιστοίχως (άρθρο 34).

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Ι' (άρθρο 35), υπό τον τίτλο «Ποινικές Διατάξεις», προβλέπονται ποινικές κυρώσεις για τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου ή του Εποπτικού Συμβουλίου ή για τους υπαλλήλους των Αγροτικών Συνεταιρισμών και των Αγροτικών Εταιρικών Συμπράξεων ως προς τα αδικήματα που απαριθμούνται στο άρθρο 35, όπως είναι η μη παροχή ή παροχή αναληθών πληροφοριών στη Γενική Συνέλευση, η άρνηση παράδοσης

ή η απόκρυψη βιβλίων και στοιχείων, η σύνταξη ψευδών ή εικονικών ισολογισμών.

Με τις διατάξεις του Κεφαλαίου ΙΑ' (άρθρα 36-42), υπό τον τίτλο «Μεταβατικές διατάξεις – Καταργούμενες διατάξεις - Λοιπές διατάξεις - Έναρξη ισχύος», παρατίθενται, μεταξύ άλλων, οι μεταβατικές διατάξεις του νομοσχεδίου. Σημειώνεται ότι παρατείνεται έως την 28η Φεβρουαρίου 2021 η προθεσμία ολοκλήρωσης των εργασιών εκκαθάρισης των Αγροτικών Συνεταιρισμών και των Αγροτικών Εταιρικών Συμπράξεων του ν. 2810/2000 που έχουν τεθεί υπό εκκαθάριση πριν από την 1η Ιανουαρίου 2013 (άρθρο 36). Στο άρθρο 37 ορίζονται οι καταργούμενες διατάξεις, μεταξύ των οποίων και οι διατάξεις του ν. 4384/2016 «Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, μορφές συλλογικής οργάνωσης του αγροτικού χώρου και άλλες διατάξεις», το μεγαλύτερο μέρος του οποίου καταργείται. Περαιτέρω, ορίζονται οι προϋποθέσεις σύστασης νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα με τίτλο «Εθνική Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΕΘ.Ε.Α.Σ.)», το οποίο αποτελεί την εθνική συντονιστική οργάνωση των Αγροτικών Συνεταιρισμών και των λοιπών νομικών προσώπων που είναι εγγεγραμμένοι στο ΕΜΑΣ. Ορίζονται, επίσης, τα περί οργάνωσης, διοίκησης και λειτουργίας της ΕΘ.Ε.Α.Σ. καθώς και οι σκοποί της (άρθρο 38). Ακόμη, προστίθενται ή αντικαθίστανται διατάξεις σε υφιστάμενους νόμους, διά των οποίων, αφενός παρατείνονται υφιστάμενες προθεσμίες σε σχέση με θέματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης, αφετέρου εισάγονται ευνοϊκές για τους παραχωρησιούχους ακινήτων του Υπουργείου και για τους κατόχους αγροτεμαχίων αναδασμού που έχουν καταστεί κύριοι αυτών, διατάξεις (άρθρο 39). Εισάγονται, επίσης, ρυθμίσεις για την εκτέλεση προγραμμάτων δακοκτονίας, χωρίς να έχουν ολοκληρωθεί οι σχετικοί διαγωνισμοί (άρθρο 40), καθώς και για την ευθύνη των διοικήσεων Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων που έχουν, μεταξύ άλλων, τεθεί σε καθεστώς εκκαθάρισης ή πτώχευσης (άρθρο 41).

Τέλος, διά του άρθρου 42 ορίζεται η έναρξη ισχύος του νόμου.

Β. Όπως έχει ήδη επισημανθεί διά της από 19.4.2016 Έκθεσης της Επισημοτικής Υπηρεσίας επί του νομοσχεδίου «Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, μορφές συλλογικής οργάνωσης του αγροτικού χώρου και άλλες διατάξεις» (ήδη, ν. 4384/2016), ο συντακτικός νομοθέτης του 1975 περιέλαβε ειδικές διατάξεις για τους συνεταιρισμούς εντεταγμένες στο άρθρο 12 του Συντάγματος – το οποίο κατοχυρώνει το δικαίωμα της «συνένωσης» – και, συγκεκριμένως, τις παραγράφους 5 και 6 του άρθρου 12 Συντάγματος, οι οποίες, μετά την κατάργηση της παρ. 4 του άρθρου 12 κατά την Αναθεώρηση του 2001, αναριθμήθηκαν σε παρ. 4 και 5, αντιστοίχως. Έτσι, στην παράγραφο 4 ορίζεται ότι: «Οι γεωργικοί και αστικοί συνεταιρισμοί κάθε είδους αυτοδιοικούνται σύμφωνα με τους όρους του νόμου και του καταστατικού τους και

προστατεύονται και εποπτεύονται από το Κράτος, που είναι υποχρεωμένο να μεριμνά για την ανάπτυξή τους. Κατά, δε, την παρ. 5: «Επιτρέπεται η σύσταση με νόμο αναγκαστικών συνεταιρισμών που αποβλέπουν στην εκπλήρωση σκοπών κοινής ωφέλειας ή δημόσιου ενδιαφέροντος ή κοινής εκμετάλλευσης γεωργικών εκτάσεων ή άλλης πλουτοπαραγωγικής πηγής, εφόσον πάντως εξασφαλίζεται η ίση μεταχείριση αυτών που συμμετέχουν». Από τη διάταξη της παραγράφου 4 προκύπτει, κατ' αρχάς, ότι το Σύνταγμα δεν κατοχυρώνει μόνο την αρχή της αυτοδιοίκησης των συνεταιρισμών, αλλά υιοθετεί, γενικώς, τον συνεταιρισμό ως μορφή οικονομικής και κοινωνικής οργάνωσης (βλ. Στ. Κιντή, Δίκαιο Συνεταιρισμών, τ. α', 1997, σελ. 65 επ.). Έτσι, οι συνεταιρισμοί υπόκεινται σε κρατική εποπτεία, το δε κράτος υποχρεούται να μεριμνά για την ανάπτυξή τους. Όπως γίνεται δεκτό στη θεωρία (βλ. Στ. Κιντή, όπ. π., σελ. 66, και του ιδίου, Η εποπτεία και ο έλεγχος των αγροτικών συνεταιρισμών, 1989, σελ. 45 επ.), η έννοια της κρατικής εποπτείας δεν είναι ασυμβίβαστη προς την έννοια της αυτοδιοίκησης, πρέπει όμως να περιορίζεται στην επίβλεψη της τήρησης της νομιμότητας και να μην ασκείται κατά τρόπο που μπορεί να οδηγήσει σε διοικητικές παρεμβάσεις στον τρόπο λειτουργίας και στη δράση του συνεταιρισμού. Άμεση συνέπεια της διάταξης της παρ. 4 είναι η αναγνώριση και στους συνεταιρισμούς ατομικού δικαιώματος αυτοκαθορισμού (βλ. και Ν. Αλιβιζάτο, Η αυτοδιοίκηση των συνεταιρισμών και η ανάδειξη των διοικήσεών τους, ΤοΣ 1998, σελ. 298). Αντιστοίχως, η μέριμνα του κράτους πρέπει να περιλαμβάνει την προβολή της συνεταιριστικής ιδέας, την ίδρυση ερευνητικών ινστιτούτων, την παροχή οικονομικών κινήτρων κ.λπ. (βλ. Στ. Κιντή, όπ. π., 1989, σελ. 47-48). Στο πλαίσιο αυτό, έχει κριθεί ότι οι «συνεταιρισμοί, ως ιδιότυπες ενώσεις προσώπων που συνεργάζονται για την προάσπιση και προαγωγή των περιουσιακών, επαγγελματικών και λοιπών συμφερόντων τους, αποτελούν νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, η οργάνωση και δράση των οποίων, μέσα στο οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο που καθιερώνει και κατοχυρώνει το Σύνταγμα, με τις επί μέρους διατάξεις του, τελεί υπό την προστασία και την εποπτεία του Κράτους. (...). Οι διατάξεις του άρθρου 12 παρ. [4] του Συντάγματος προβλέπουν τη θέσπιση ενός γενικού νομοθετικού πλαισίου, είτε με τυπικό νόμο είτε με κανονιστική πράξη, προς το οποίο πρέπει να προσαρμόζονται οι ειδικότερες διατάξεις των Καταστατικών των εκουσίων συνεταιρισμών, πρέπει όμως τιθέμενοι περιορισμοί να μη θίγουν υπερμέτρως την αυτοδιοίκηση των συνεταιρισμών και τη συνταγματική αρχή της συμβατικής ελευθερίας που τους διέπει (άρθρ. 5 παρ. 1 του Συντ.)», το δε νομοθετικό πλαίσιο «δύνатаι να καταλαμβάνει και τα καταστατικά των συνεταιρισμών που έχουν ήδη συσταθεί κατά τη θέσπιση του νομοθετικού αυτού πλαισίου» (ΣτΕ 2029/1992, ΝοΒ 1993, σελ. 782). Η παράγραφος 5 του άρθρου 12 Συντάγματος επιτρέπει τη σύσταση διά νόμου αναγκαστικών συνεταιρισμών

που αποβλέπουν στην εκπλήρωση σκοπών κοινής ωφέλειας ή δημόσιου ενδιαφέροντος ή την κοινή εκμετάλλευση γεωργικών εκτάσεων ή άλλης πλουτοπαραγωγικής πηγής. Η παράγραφος 5 του άρθρου 12 αποτελεί ειδική ρύθμιση εν σχέσει προς την παράγραφο 4, υπό την έννοια ότι, κατ' εξαίρεση και μόνον από την ελευθερία σύστασης και την ελευθερία συμμετοχής, επιτρέπεται διά νόμου η ίδρυση αναγκαστικών συνεταιρισμών, προκειμένου να εξυπηρετηθούν οι προαναφερθέντες σκοποί.

Γ. Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής, ΕΕ) ξεκίνησε, από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, προς τον σκοπό της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς, η προσπάθεια ενοποίησης του συνεταιριστικού δικαίου των κρατών μελών. Έτσι, αφού πρώτα το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εξέδωσε σειρά ψηφισμάτων σχετικώς με τη συνεταιριστική συνεργασία (βλ., ενδεικτικώς, ψήφισμα της 13.4.1983 για τους συνεταιρισμούς στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα [ΕΕ C 128 της 16.5.1983, σελ. 51], ψήφισμα της 9.7.1987 σχετικώς με τη συμβολή των συνεταιρισμών στην περιφερειακή ανάπτυξη [ΕΕ C 246 της 14.9.1987, σελ. 94], ψήφισμα της 26.5.1989 για τον ρόλο των γυναικών στους συνεταιρισμούς και τις τοπικές πρωτοβουλίες για τη δημιουργία απασχόλησης [ΕΕ C 158 της 26.6.1989, σελ. 380] και ψήφισμα της 11.2.1994 ως προς τη συμβολή των συνεταιρισμών στην περιφερειακή ανάπτυξη [ΕΕ C 61 της 28.2.1994, σελ. 231]), το Συμβούλιο, υιοθετώντας τις προτάσεις του Κοινοβουλίου και της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (ΕΕ C 236 της 31.8.1993, σελ. 17), εξέδωσε τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1435/2003 της 22.7.2003 περί του καταστατικού της ευρωπαϊκής συνεταιριστικής εταιρίας (SCE) [ΕΕ L 207 της 18.8.2003, σελ. 1], διά του οποίου καθίσταται δυνατή η συνεταιριστική συνεργασία μεταξύ προσώπων από διάφορα κράτη μέλη (για τον Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό και το ευρωπαϊκό δίκαιο βλ., ειδικότερα, Δ. Κασσαβέτη, Συνεταιριστικοί θεσμοί Ι, 2005, σελ. 152 επ., Στ. Κιντή, όπ. π., 1997, σελ. 95 επ.). Ακολούθως, εκδόθηκε η Οδηγία 2003/72/ΕΚ του Συμβουλίου της Ε.Ε., της 22ας Ιουλίου 2003 «για τη συμπλήρωση του καταστατικού του ευρωπαϊκού συνεταιρισμού όσον αφορά το ρόλο των εργαζομένων» (ΕΕ L 207 της 18.08.2003, σελ. 25-36), η οποία «διέπει τον ρόλο των εργαζομένων στις υποθέσεις των ευρωπαϊκών συνεταιρισμών (...), όπως προβλέπεται στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1435/2003» (άρθρο 1 παρ. 1 Οδηγίας 2003/72/ΕΚ, όπ. π.).

Περαιτέρω, η συμβολή των Συνεταιρισμών στην επίτευξη των στόχων της ΕΕ επισημάνθηκε στη Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Συνεταιρισμοί και αναδιάρθρωση», την οποία υιοθέτησε η ίδια κατά την 480ή σύνοδο της Ολομέλειάς της που πραγματοποιήθηκε στις 25 και 26 Απριλίου 2012. Ειδικότερα, όπως αναφέρεται στην εν λόγω Γνωμοδότηση: «1.3. Η ποικιλομορφία των επιχειρή-

σεων αναγνωρίζεται από τη Συνθήκη και οι ιδιαιτερότητες του συνεταιριστικού μοντέλου έγιναν πρόσφατα δεκτές από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο (Απόφαση του Δικαστηρίου (πρώτο τμήμα) της 8ης Σεπτεμβρίου 2011 – Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-78/08 έως C-80/08), με αποτέλεσμα να καθίσταται αιτιολογημένη η προώθηση στοχοθετημένων πολιτικών. 1.4 Επομένως, οι συνεταιρισμοί θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σε όλες τις πολιτικές της ΕΕ που συμβάλλουν στην έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, καθώς και στις σχετικές εμβληματικές πρωτοβουλίες της στρατηγικής “Ευρώπη 2020”. Απαιτείται η διασφάλιση ισότιμων όρων ανταγωνισμού μεταξύ των συνεταιρισμών και άλλων μορφών επιχειρήσεων, με παράλληλη διαφύλαξη των στόχων και των μεθόδων εργασίας των συνεταιρισμών» (βλ. σημεία 1.3. και 1.4. της Γνωμοδότησης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής «Συνεταιρισμοί και Αναδιάρθρωση», 2012, δημοσιευμένη στο Ηλεκτρονικό Περιοδικό «Κοινωνική Οικονομία», του Ινστιτούτου Συνεταιριστικών Ερευνών και Μελετών, Τεύχος 2, Οκτώβριος - Δεκέμβριος 2014, <http://isem-journal.blogspot.com/2014/10/>).

Ομοίως, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει επισημάνει τον θετικό ρόλο των συνεταιρισμών στην πραγματοποίηση των στόχων της ΕΕ σε τομείς όπως η αγροτική ανάπτυξη και η γεωργία. Η Επιτροπή, στην Ανακοίνωσή της προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την προώθηση των συνεταιριστικών εταιρειών στην Ευρώπη και τον ρόλο των συνεταιρισμών μετά την έκδοση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1435/2003 και της Οδηγίας 2003/72/ΕΚ του Συμβουλίου, επισημαίνει ότι «η παρουσία των συνεταιρισμών σε πολλά κοινοτικά προγράμματα και πολιτικές θα πρέπει να αξιοποιηθεί περισσότερο και να προωθηθεί. Η Επιτροπή πιστεύει ότι το δυναμικό των συνεταιρισμών δεν έχει πλήρως αξιοποιηθεί και ότι η εικόνα τους θα έπρεπε να βελτιωθεί σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει επίσης να δοθεί στα νέα κράτη μέλη και τις υποψήφιες χώρες, όπου, παρά τις εκτεταμένες μεταρρυθμίσεις, δεν έχει αξιοποιηθεί πλήρως η δυνατότητα σύστασης συνεταιρισμών. Η θέσπιση του καταστατικού της ΕΣΕ συνεπάγεται την υποχρέωση των κρατών μελών για τη θέσπιση μέτρων προς εφαρμογή του κανονισμού και της οδηγίας. Η Επιτροπή πιστεύει ότι αυτή είναι μια καλή ευκαιρία για τις εθνικές αρχές και τα ενδιαφερόμενα μέρη να αναλάβουν πρωτοβουλίες με σκοπό τη βελτίωση της νομοθεσίας που αφορά τους συνεταιρισμούς και τη δημιουργία ενός ευνοϊκότερου περιβάλλοντος για τη σύσταση συνεταιρισμών» [βλ. Εισαγωγή υπό 1.2. [2] «Στόχοι ανακοίνωσης», Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την προώθηση των συνεταιριστικών εταιρειών στην Ευρώπη (COM/2004/0018 τελικό)].

Στον διεθνή χώρο η προώθηση των συνεταιρισμών θεωρείται βασικός πυλώνας της παγκόσμιας οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Κεντρικοί φορείς της ενίσχυσης της διεθνούς συνεργασίας για τη συνεταιριστική ανάπτυξη είναι η Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση – ΔΣΕ (International Co-operative Alliance - ICA), η οποία συνιστά παγκόσμια οργάνωση συνεταιρισμών, στην οποία μετέχουν συνεταιριστικοί οργανισμοί από ενενήντα τρεις (93) χώρες (<http://www.ica.coop/coop/statistics.html>). Αντιστοίχως, στον ευρωπαϊκό χώρο, η Συντονιστική Επιτροπή Ευρωπαϊκών Συνεταιριστικών Οργανώσεων (CACE) εκπροσωπεί το σύνολο των Συνεταιρισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στον δε συντονισμό των μέτρων πολιτικής για την ανάπτυξη και τη βιωσιμότητα των Συνεταιρισμών στοχεύει και η Επιτροπή Προώθησης Ενίσχυσης προς τους Συνεταιρισμούς (Committee for the Promotion of Aid to Co-operatives - COPAC).

Σημείο αναφοράς σε διεθνές επίπεδο συνιστά η Σύσταση 193/2002 της Γενικής Συνδιάσκεψης της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας, η οποία συγκλήθηκε από το Διοικητικό Συμβούλιο του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας για την «Προώθηση των Συνεταιρισμών» μέσω της διεθνούς συνεργασίας (βλ. Σύσταση 193 ILO R. 193/2002), δυνάμει της οποίας «συγκεκριμενοποιούνται] νομικά δεσμευτικά διεθνή και περιφερειακά εργαλεία Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων τα οποία εμπεριέχουν όλες τις βασικές νομικές εγγυήσεις για την ελεύθερη ίδρυση και λειτουργία ενός συνεταιρισμού» (βλ. «Κατευθυντήριες Γραμμές για τη Συνεταιριστική Νομοθεσία», γ' έκδ. αναθεωρημένη, Μάρτιος 2012). Η Σύσταση 193/2002 προβλέπει ότι για τη σύσταση των συνεταιρισμών απαιτούνται απλές, ταχύρρυθμες, αποτελεσματικές και μη δαπανηρές διαδικασίες [βλ. Σύσταση 193 παρ. 6(α) ILO R. 193/2002]. Επίσης, συμφώνως προς την ανωτέρω Σύσταση, η διεθνής συνεργασία προς υποστήριξη των συνεταιρισμών «(...) πρέπει να αναπτυχθεί διαμέσου των εξής ενεργειών: (...) γ) τη[ς] πρόσβαση[ς] των συνεταιρισμών στα εθνικά και διεθνή δεδομένα όπως η πληροφόρηση και οι αγορές, η νομοθεσία, οι μέθοδοι και οι τεχνικές της κατάρτισης, της τεχνολογίας και της πιστοποίησης των προϊόντων δ) τη[ς] εκπόνηση[ς], όταν τούτο επιβάλλεται και είναι δυνατό, περιφερειακών και διεθνών κανονισμών και νομοθεσιών, σε συνεργασία με τις ενδιαφερόμενες συνεταιριστικές, εργοδοτικές και εργατικές οργανώσεις» (βλ. Σύσταση 193 παρ. 18 (γ), (δ), όπ. π.).

Επισημαίνεται, εξ άλλου, ότι το έτος 2012 ορίσθηκε από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) ως Διεθνές Έτος των Συνεταιρισμών («United Nations International Year of Co-operatives»). Στο πλαίσιο αυτού τονίσθηκε ότι: «[ο]ι συνεταιριστικές επιχειρήσεις χτίζουν έναν καλύτερο κόσμο» (βλ. Ηνωμένα Έθνη, Ψήφισμα της Γενικής Συνέλευσης A/RES/64/136, 2009). Οι δε «Κατευθυντήριες Γραμμές των Ηνωμένων Εθνών 2001», όπως αναδιατυπώ-

θηκαν και δημοσιεύθηκαν κατά το Διεθνές Έτος των Συνεταιρισμών, αναφέρουν τα εξής: «οι συνεταιρισμοί δεν θα πρέπει να τυγχάνουν δυσμενούς νομοθετικής μεταχείρισης έναντι των λοιπών εμπορικών επιχειρήσεων λόγω της ιδιαίτερης ταυτότητάς τους» αλλά «[θα] πρέπει να επιτευχθεί πραγματική ισότητα μεταξύ συνεταιρισμών και άλλων οργανώσεων και εταιρειών, για τη δημιουργία ενός υποστηρικτικού περιβάλλοντος ανάπτυξης των συνεταιρισμών» [βλ. Εισαγωγή, «Κατευθυντήριες Γραμμές για τη Συνεταιριστική Νομοθεσία», γ' έκδ. αναθεωρημένη, Μάρτιος 2012, δημοσιευθείσες στην ιστοσελίδα του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας (International Labour Office - ILO), υπό τον τίτλο «Guidelines for Cooperative Legislation, third edition revised», https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---emp_ent/---coop/documents/publication/wcms_451733.pdf].

Ήδη, ο Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1435/2003 της 22.7.2003 «περί του καταστατικού της ευρωπαϊκής συνεταιριστικής εταιρίας (SCE)» μνημονεύει στο Προοίμιό του τις κατευθύνσεις των Ηνωμένων Εθνών για τη δημιουργία ευνοϊκού κλίματος προς επίτευξη του στόχου προώθησης και ανάπτυξης των συνεταιρισμών, ως ακολούθως: «Τα Ηνωμένα Έθνη ενθάρρυναν όλες τις κυβερνήσεις να εξασφαλίσουν ένα ευμενές περιβάλλον στο οποίο οι συνεταιρισμοί θα μπορούν να συμμετέχουν, με ίσους όρους, με άλλες μορφές επιχειρήσεων (βλ. Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1435/2003, Προοίμιο σκέψ. 6).

II. Παρατηρήσεις επί των άρθρων

1. Επί του άρθρου 1 παρ. 1 εδ. 6'

Στο εδάφιο β' της παραγράφου 1 του άρθρου 1 παρατίθενται, ενδεικτικώς, συνεταιρισμοί που θεωρούνται ως αγροτικοί συνεταιρισμοί, μεταξύ των οποίων εντάσσονται και οι «γυναικείοι» αγροτικοί συνεταιρισμοί. Συμφώνως προς τον ορισμό του εδαφίου α' της ίδιας παραγράφου του άρθρου 1, «Αγροτικοί συνεταιρισμοί (ΑΣ) είναι αυτόνομες εθελοντικές ενώσεις προσώπων, οι οποίες συγκροτούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου και επιδιώκουν την οικονομική ανάπτυξη και προαγωγή των μελών τους, μέσω μίας συνιδιόκτητης και δημοκρατικά διοικούμενης αγροτικής συνεταιριστικής επιχείρησης». Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι αγροτικοί συνεταιρισμοί θεωρούνται οι συνεταιρισμοί «οποιουδήποτε κλάδου ή δραστηριότητας της αγροτικής οικονομίας» που πληρούν τις ανωτέρω οριζόμενες προϋποθέσεις, ανεξαρτήτως του φύλου των μελών τους.

Υπό το φως των ανωτέρω, η αναφορά στους γυναικείους αγροτικούς συνεταιρισμούς, κατά την ενδεικτική παράθεσή τους στην παράγραφο 1 του άρθρου 1 του νομοσχεδίου, παρίσταται περιττή, στο μέτρο που οι γυναικείοι αγροτικοί συνεταιρισμοί δεν αποτελούν ειδική ή χωριστή κατηγορία αγροτικών συνεταιρισμών, ιδίως κατ' αναφορά προς τον τομέα δραστηριοποίησής τους.

2. Επί του άρθρου 4

Διά του άρθρου 4 καθορίζονται, εκ νέου, η διαδικασία και οι όροι της σύστασης Αγροτικών Συνεταιρισμών.

Μεταξύ άλλων, προτείνεται η κατάργηση της αρμοδιότητας του Ειρηνοδίκείου για τη σύσταση Αγροτικών Συνεταιρισμών, και η μεταφορά της εν λόγω αρμοδιότητας σε διοικητικό φορέα (Διεύθυνση Οικονομικών Ελέγχων, Επιθεώρησης και Συνεργατισμού του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, και Υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων). Δεδομένου ότι, κατά το ισχύον δίκαιο (βλ. το προτεινόμενο να καταργηθεί άρθρο 4 παρ. 2 του ν. 4384/2016), όποιος έχει έννομο συμφέρον, δύναται να ασκήσει ενώπιον του Ειρηνοδικείου ανακοπή κατά τυχόν αρνητικής πράξης του Ειρηνοδίκη περί μη καταχώρισης του καταστατικού υπό σύσταση Αγροτικού Συνεταιρισμού, θα ήταν σκόπιμο να προβλεφθεί, εν προκειμένω, μεταβατική ρύθμιση τόσο για την τύχη των εκκρεμών, κατά τη δημοσίευση του παρόντος ως νόμου, αιτήσεων ενώπιον του Ειρηνοδικείου για την καταχώριση του καταστατικού, όσο και για τη δυνατότητα άσκησης ένδικων μέσων (ιδίως, ανακοπής) κατά σχετικών πράξεων Ειρηνοδίκη, από τη δημοσίευση των οποίων και έως τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, δεν έχει παρέλθει η τριακονθήμερη προθεσμία του άρθρου 4 παρ. 2 του ν. 4384/2016.

3. Επί του άρθρου 8 παρ. 4

Στο πρώτο εδάφιο της εν λόγω διάταξης ορίζεται ότι η προσωπική εργασία που παρέχει το μέλος Αγροτικού Συνεταιρισμού προς αυτόν, αναλόγως με τις ανάγκες του, δεν θεωρείται ότι παρέχεται στο πλαίσιο σχέσης εξαρτημένης εργασίας. Εν συνεχεία, μολονότι γίνεται λόγος για «παρασχεθείσα προσωπική εργασία», στο τρίτο εδάφιο της ως άνω διάταξης προβλέπεται ότι η «αξία της προσωπικής εργασίας μεταφέρεται στο πλεόνασμα του ΑΣ (...) και διανέμεται στα δικαιούχα μέλη (...)». Η εν λόγω ρύθμιση χρήζει διευκρίνισης.

4. Επί του άρθρου 11

Στο άρθρο 11 καθορίζονται τα όργανα διοίκησης των Αγροτικών Συνεταιρισμών, στα οποία, εκτός της Γενικής Συνέλευσης και του Διοικητικού Συμβουλίου, περιλαμβάνεται ρητώς και το Εποπτικό Συμβούλιο (βλ. και άρθρο 5 παρ. 1 στοιχ. η). Ταυτοχρόνως, το άρθρο 17 περιορίζει το έργο του Εποπτικού Συμβουλίου στην άσκηση της «εποπτεία[ς] και [τ]ο[υ] ελ[έ]γχο[υ] της διοίκησης και της διαχείρισης των υποθέσεων του ΑΣ». Ορίζεται, μάλιστα, ρητώς ότι το Εποπτικό Συμβούλιο δεν δύναται «να ασκήσει το ίδιο εξουσία διοίκησης και διαχείρισης».

Σημειώνεται ότι συμφώνως προς τις διατάξεις του ν. 4548/2018 «Αναμόρ-

φωση του δικαίου των ανώνυμων εταιρειών», που εφαρμόζεται συμπληρωματικώς και αναλογικώς στους Αγροτικούς Συνεταιρισμούς, κατά γνήσια παραπομπή εκ του άρθρου 1 παρ. 5 του νομοσχεδίου, το Διοικητικό Συμβούλιο διοικεί την Ανώνυμη Εταιρεία, την εκπροσωπεί δικαστικώς και εξωδίκως, ενεργώντας συλλογικώς (βλ. άρθρο 77 παρ. 1 εδ. γ' του ν. 4548/2018), και «είναι αρμόδιο να αποφασίζει για κάθε πράξη που αφορά τη διοίκηση της εταιρείας, τη διαχείριση της περιουσίας της και την εν γένει επιδίωξη του σκοπού της» (86 παρ. 1 του ν. 4548/2018).

Ο νόμος, εξ άλλου, «καθιερώνει την αρχή της συλλογικής δράσης του ΔΣ. Το ΔΣ δεν έχει την (προς τα έξω) εξουσία να ενεργεί πράξεις εκτός του εταιρικού σκοπού ή πράξεις, την τέλεση των οποίων δεν επιτρέπει το καταστατικό ή η ΓΣ με απόφασή της» (βλ. Ν. Ρόκα, Εμπορικές Εταιρίες, 9η έκδ., 2019, σελ. 319). Επισημαίνεται, ακόμη, ότι «[τ]ο ΔΣ είναι όργανο της εταιρείας, τα δε μέλη του, ως μέλη συλλογικού οργάνου, συνδέονται με οργανική σχέση με την εταιρεία. Παράλληλα υπάρχει η υποκείμενη σχέση που συνδέει την εταιρεία με τα μέλη του ΔΣ, με την οποία καθορίζονται οι προς τα έξω σχέσεις των μελών ΔΣ με την εταιρεία, όπως η αμοιβή τους. Με την εκλογή παρέχεται στον σύμβουλο η (οργανική) εξουσία διαχείρισης και εκπροσώπησης» (βλ. Ν. Ρόκα, όπ. π., σελ. 332). Περαιτέρω, «[β]ασικό καθήκον του Διοικητικού Συμβουλίου είναι η διοίκηση των εταιρικών υποθέσεων» [βλ. Ε. Περράκη, «Το Νέο Δίκαιο της Ανώνυμης Εταιρείας», 5η έκδ., σελ. 50]. Συνεπώς, το κατεχόμενη διαχειριστικό, του νομικού προσώπου της ανώνυμης εταιρείας, όργανο, το οποίο ενεργεί προς τα έξω συλλογικώς, είναι το διοικητικό συμβούλιο, το μόνο αρμόδιο να ασκεί τη διοίκηση της Ανώνυμης Εταιρείας, επιδιώκοντας τον σκοπό της, ενώ τυχόν περιορισμοί των εν λόγω εξουσιών μπορεί μεν να προβλέπονται στο καταστατικό, δεν είναι, όμως, αντιτάξιμοι προς τους τρίτους.

Περαιτέρω, στον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1435/2003 της 22.7.2003 περί του καταστατικού της ευρωπαϊκής συνεταιριστικής εταιρείας (SCE) [ΕΕ L 207 της 18.8.2003, σελ. 1] σχετικώς με τη διάρθρωση των οργάνων της ευρωπαϊκής συνεταιριστικής εταιρείας, προβλέπεται η δυνατότητα, διά διατάξεων του καταστατικού, να διαθέτει η ευρωπαϊκή συνεταιριστική εταιρεία: «α) μια γενική συνέλευση και β) είτε ένα εποπτικό και ένα διευθυντικό όργανο (δυναμικό σύστημα) είτε ένα διοικητικό όργανο (μονιστικό σύστημα), ανάλογα με την επιλογή στο καταστατικό» (βλ. άρθρο 38 Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1435/2003). Στα άρθρα 37 επ. του εν λόγω Κανονισμού προσδιορίζονται τα καθήκοντα των διαφορετικών αυτών οργάνων, δηλαδή του εποπτικού οργάνου και του διευθυντικού οργάνου, κατά το δυναμικό σύστημα, ενώ, παραλλήλως, τίθενται οι κοινοί κανόνες του μονιστικού και του δυναμικού συστήματος. Επίσης, η διάκριση μεταξύ εποπτικού και διοικητικού οργάνου στο πλαί-

σιο λειτουργίας του Ευρωπαϊκού Συνεταιρισμού προκύπτει και εκ του άρθρου 11 της Οδηγίας 2003/72/ΕΚ του Συμβουλίου της ΕΕ.

Καθίσταται, συνεπώς, σαφές ότι το εποπτικό όργανο ενός συνεταιρισμού είναι διακεκριμένο όργανο, επιτελεί διαφορετικό έργο από εκείνο του διοικητικού οργάνου που ασκεί τη διοίκηση και την εκπροσώπηση του συνεταιρισμού, και είναι επιφορτισμένο με διαφορετικά καθήκοντα, όπως αυτά, εξ άλλου, ρητώς ορίζονται με διακριτό, μεταξύ τους, τρόπο και στο άρθρο 17 παρ. 3 του νομοσχεδίου.

Υπό το φως των ανωτέρω, δημιουργείται προβληματισμός ως προς το αν το Εποπτικό Συμβούλιο δύναται να εντάσσεται τυπικώς μεταξύ των οργάνων διοίκησης ενός Αγροτικού Συνεταιρισμού, δεδομένου ότι ο ρόλος και οι αρμοδιότητές του είναι αντίστοιχες ενός, αποκλειστικώς και μόνον, ελεγκτικού και εποπτικού οργάνου, επιφορτισμένου με την εποπτεία και τον έλεγχο της σύννομης διαχείρισης των εταιρικών υποθέσεων από το Διοικητικό Συμβούλιο και της εν γένει ορθής διοίκησης του Αγροτικού Συνεταιρισμού.

5. Επί του άρθρου 18

Συμφώνως προς το άρθρο 18, θεσπίζεται η υποχρέωση του Διοικητικού Συμβουλίου να «ενημερώνει, εγγράφως ή ηλεκτρονικά, το Εποπτικό Συμβούλιο τουλάχιστον ανά έξι (6) μήνες ή εκτάκτως κάθε φορά που παρίσταται αναγκαίο για την πορεία των δραστηριοτήτων του ΑΣ, για γεγονότα τα οποία μπορεί να έχουν συνέπειες στην εν γένει κατάσταση του και για τις προοπτικές εξέλιξής του» (εδάφιο πρώτο του άρθρου 18). Αντιστοίχως, κατοχυρώνεται το δικαίωμα του Εποπτικού Συμβουλίου να «ζητεί δια του Προέδρου του από το Διοικητικό Συμβούλιο κάθε πληροφορία που απαιτείται για τον έλεγχο της διοίκησης και διαχείρισης εκ μέρους του Διοικητικού Συμβουλίου (...)» (εδάφιο δεύτερο του άρθρου 18).

Εν προκειμένω, παρατηρούνται τα εξής:

α. Η χρήση του διαζευκτικού συνδέσμου «ή» που έχει τεθεί μεταξύ της υποχρέωσης του Διοικητικού Συμβουλίου προς ανά εξάμηνο ενημέρωση του Εποπτικού Συμβουλίου, και της έκτακτης ενημέρωσής του, δημιουργεί προβληματισμό ως προς το αν η υποχρέωση της ανά εξάμηνο ενημέρωσης ισχύει αυτοτελώς ή αν, αντιθέτως, δύναται να καμφθεί διά της πρόβλεψης στο καταστατικό υποχρέωσης του Διοικητικού Συμβουλίου προς έκτακτη, και μόνον, ενημέρωση του Εποπτικού Συμβουλίου. Δεδομένου, όμως, ότι η εν λόγω ρύθμιση στοχεύει, συμφώνως προς την Αιτιολογική Έκθεση (σελ. 6), στην κατοχύρωση του δικαιώματος πληροφόρησης του Εποπτικού Συμβουλίου, θα ήταν σκόπιμο ο διαζευκτικός σύνδεσμος «ή» να αντικατασταθεί από τον συμπλεκτικό σύνδεσμο «και», προκειμένου να κατοχυρώνεται, κατ'αρχήν, η ανά εξάμηνο ενημέρωση του Εποπτικού Συμβουλίου από το Διοι-

κητικό Συμβούλιο και, πέραν αυτής, να παρέχεται περαιτέρω ενημέρωση και σε έκτακτες περιπτώσεις.

β. Επισημαίνεται ότι, ως προς την υποχρέωση του Διοικητικού Συμβουλίου να ενημερώνει αυτεπαγγέλτως το Εποπτικό Συμβούλιο, τυχόν παράβαση της εν λόγω υποχρέωσης δεν εμπίπτει στην αντικειμενική υπόσταση του αδικήματος του άρθρου 35 παρ. 1 εδ. γ' του νομοσχεδίου. Παρατηρείται, συνεπώς, ότι δεν θεσπίζεται, εν προκειμένω, ειδικό πλαίσιο κυρώσεων για την εν λόγω παράβαση, πέραν όσων αναλογικώς ισχύουν για τις ανώνυμες εταιρείες ως προς την ευθύνη των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου.

6. Επί του άρθρου 20 παρ. 1

Με την παράγραφο 1 του άρθρου 20 ορίζεται ότι «[ο]ι εκλογές για την ανάδειξη των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου και Εποπτικού Συμβουλίου, διενεργούνται από εφορευτική επιτροπή της οποίας προεδρεύει δικηγόρος που διορίζεται από τον Δικηγορικό Σύλλογο της έδρας του ΑΣ, εκτός εάν ο ΑΣ έχει λιγότερα από 30 μέλη».

Παρατηρείται, εν προκειμένω, ότι δεν διευκρινίζεται η σχετική διαδικασία για τη διενέργεια εκλογών για την ανάδειξη των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου και Εποπτικού Συμβουλίου για τους Αγροτικούς Συνεταιρισμούς που αριθμούν λιγότερα από τριάντα (30) μέλη.

7. Επί του άρθρου 24

Με την παράγραφο 1 προβλέπεται ότι ο «τακτικός διαχειριστικός έλεγχος των ετήσιων χρηματοοικονομικών καταστάσεων και αν συντρέχει περίπτωση, των ενοποιημένων ετήσιων χρηματοοικονομικών καταστάσεων των ΑΣ διενεργείται ετησίως, από έναν (1) τουλάχιστον ορκωτό ελεγκτή λογιστή ή ελεγκτική εταιρεία του ν. 4449/2017, για εκείνους εξ αυτών που έχουν κύκλο εργασιών κατά την τελευταία χρήση άνω των δύο εκατομμυρίων (2.000.000) ευρώ ή για τους οποίους συντρέχουν οι προϋποθέσεις τακτικού ελέγχου των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των νομικών οντοτήτων του ν. 4308/2014 από τους ελεγκτές αυτούς, σύμφωνα με το άρθρο 2 του ν. 4336/2015 (Α' 94). Στους λοιπούς ΑΣ διενεργείται από έναν (1) τουλάχιστον ελεγκτή που έχει άδεια άσκησης οικονομολογικού επαγγέλματος, σύμφωνα με το π.δ. 475/1991». Περαιτέρω, στην παράγραφο 5 ορίζεται ότι οι «ελεγκτές ελέγχουν ιδίως: α) Τη νομιμότητα των αποφάσεων και των πράξεων των οργάνων διοίκησης του ΑΣ».

Επισημαίνεται ότι, από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 7 παρ. 1 περ. α', 28, 30 και 32 του ν. 4446/2017, στα οποία καθορίζονται τα ακαδημαϊκά προσόντα (τίτλοι σπουδών) για τη χορήγηση άδειας ορκωτού ελεγκτή

λογιστή, το αντικείμενο του ελέγχου που διενεργούν τα πρόσωπα αυτά, τα ελεγκτικά πρότυπα που εφαρμόζουν, καθώς και το περιεχόμενο των εκθέσεων ελέγχου που συντάσσουν, δεν προκύπτει ότι οι ορκωτοί ελεγκτές λογιστές (ή οι ελεγκτικές εταιρείες) διαθέτουν τα κατάλληλα ακαδημαϊκά προσόντα για τον έλεγχο αμιγώς νομικών θεμάτων, όπως η «νομιμότητα των αποφάσεων και των πράξεων των οργάνων διοίκησης του ΑΣ», αλλά ούτε και ότι το ανωτέρω έργο εμπίπτει στις κατά νόμον αρμοδιότητές τους.

8. Επί του άρθρου 26

Με την παράγραφο 8 ορίζεται ότι στο τακτικό αποθεματικό περιέρχονται, μεταξύ άλλων, και τα «έσοδα που περιέρχονται στον ΑΣ από χαριστική αιτία».

Επισημαίνεται ότι ούτε από τις διατάξεις του υπό εξέταση νομοσχεδίου, αλλά ούτε και από τις ισχύουσες ρυθμίσεις του Κώδικα Διατάξεων Φορολογίας Κληρονομιών, Δωρεών, Γονικών Παροχών και Κερδών από Τυχερά Παιγνία (που κυρώθηκε διά του ν. 2961/2001), προβλέπεται ειδική φορολογική μεταχείριση χρηματικών ποσών που περιέρχονται σε αγροτικούς συνεταιρισμούς από χαριστική αιτία. Επομένως, οι τυχόν δωρεές χρηματικών ποσών προς αγροτικούς συνεταιρισμούς θα υπαχθούν σε φόρο με τον προβλεπόμενο από το άρθρο 44 παρ. 2 του ανωτέρω Κώδικα συντελεστή (40%).

9. Επί του άρθρου 27

Με τις εν λόγω ρυθμίσεις επαναλαμβάνονται ορισμένες φορολογικές αλλαγές και κίνητρα που διαχρονικώς προβλέπονται νομοθετικώς για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς (βλ. άρθρο 15 του ν. 4015/2011, άρθρο 29 του ν. 4384/2016). Εφόσον θεωρηθεί ότι οι ρυθμίσεις αυτές συνιστούν κρατικές ενισχύσεις, πρέπει να γνωστοποιηθούν στη Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, συμφώνως προς το άρθρο 108 παρ. 3 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και τον Κανονισμό (ΕΕ) 2015/1589.

10. Επί του άρθρου 28

Με την εν λόγω διάταξη ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι οι «ΑΣ τηρούν τα λογιστικά βιβλία και στοιχεία που προβλέπονται από τη φορολογική νομοθεσία».

Επισημαίνεται ότι, μετά την έναρξη ισχύος του ν. 4308/2014 («Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα»), το είδος των τηρούμενων λογιστικών αρχείων (βιβλίων και στοιχείων/παραστατικών των συναλλαγών), καθώς και ο τρόπος τήρησής τους, καθορίζονται από τις διατάξεις του εν λόγω νομοθετήματος.

Κατά τούτο, σκόπιμο είναι να γίνει αναφορά, όχι στη φορολογική, αλλά στη λογιστική νομοθεσία.

11. Επί του άρθρου 34

Διά του παρόντος άρθρου, προτείνεται η μεταβολή του περιεχομένου του υπό κατάργηση άρθρου 33 του ν. 4384/2016 για τις Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις (στο εξής, ΑΕΣ). Ορίζεται ότι οι ΑΕΣ είναι όχι μόνον ανώνυμες εταιρείες (ΑΕ) που δραστηριοποιούνται σε οποιονδήποτε κλάδο της αγροτικής οικονομίας, αλλά και εταιρείες περιορισμένης ευθύνης (ΕΠΕ) ή ιδιωτικές κεφαλαιουχικές εταιρείες (ΙΚΕ) που δραστηριοποιούνται αντιστοίχως. Προστίθενται, δηλαδή, δύο ακόμη εταιρικοί τύποι των οποίων τη μορφή μπορούν να αποκτούν οι ΑΕΣ. Ορίζεται, ακόμη, ότι τις ΑΕΣ «συνιστούν ΑΣ ή και άλλες ΑΕΣ, καθώς και μέτοχοι-επενδυτές, φυσικά ή νομικά πρόσωπα».

Υπό το φως των ανωτέρω αναφερομένων περί περισσοτέρων του ενός εταιρικών τύπων, η χρήση του όρου «μέτοχοι» είναι περιοριστική, καθότι προσιδιάζει μόνο στην ΑΕ, και όχι στην ΕΠΕ και στην ΙΚΕ. Ορθότερη θα ήταν η διαζευκτική χρήση των όρων «μέτοχοι/εταίροι», ώστε να καταλαμβάνονται όλες οι περιπτώσεις των υπό τον νόμο προβλεπόμενων εταιρικών μορφών. Κατά εννοιολογική ακολουθία, όπου στη συνέχεια της παραγράφου 1 γίνεται λόγος για μέτοχο ή μετοχές, ορθότερο θα ήταν να αναφέρεται διαζευκτικώς ο όρος εταίρος και εταιρικά μερίδια, αντιστοίχως. Ακόμη, παρέλκει η ρητή πρόβλεψη ότι οι μετοχές των εταιρειών αυτών είναι πάντοτε ονομαστικές, δεδομένου ότι, συμφώνως προς το άρθρο 184 του ν. 4548/2018, οι ελληνικές ανώνυμες εταιρείες δεν μπορούν να εκδίδουν πλέον ανώνυμες μετοχές, οι δε υπάρχουσες ανώνυμες μετοχές «ονομαστικοποιούνται» μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2020.

Περαιτέρω, η διατύπωση του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου επιτρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι τις ΑΕΣ συνιστούν σε κάθε περίπτωση αφενός ΑΣ ή ΑΕΣ, αφετέρου μέτοχοι-επενδυτές, φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Κατά λογική ανάγνωση της φράσης, η συμμετοχή μετόχου-επενδυτή, υπό τη μορφή φυσικού ή νομικού προσώπου, είναι αναγκαία για τη σύσταση ΑΕΣ. Είναι, όμως, λίαν αμφίβολο αν αυτό αποτελεί την πρόθεση του νομοθέτη ή αν, διά της εν λόγω διάταξης, παρέχεται απλώς η δυνατότητα συμμετοχής μετόχου-επενδυτή. Άλλωστε, στο γενικό μέρος της αιτιολογικής έκθεσης του νομοσχεδίου, σημειώνεται ότι «ενισχύεται η δυνατότητα συμμετοχής μελών-επενδυτών με δικαίωμα ψήφου», και όχι ότι επιβάλλεται αυτού του είδους η συμμετοχή. Συνεπώς, η φράση «καθώς και» θα μπορού-

σε να αντικατασταθεί από τη φράση «και στις οποίες μπορούν να συμμετέχουν». Επίσης, η χρήση της φράσης «ή και άλλες ΑΕΣ» μπορεί να δημιουργήσει την εντύπωση ότι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί (ΑΣ) εντάσσονται εννοιολογικώς στις ΑΕΣ, κάτι που δεν είναι ακριβές. Ορθότερη θα ήταν η χρήση της φράσης «ή και προϋφιστάμενες ΑΕΣ», αντί της φράσης «ή και άλλες ΑΕΣ».

Αθήνα, 28 Φεβρουαρίου 2020

Οι εισηγητές
Κωνσταντίνος Δεληκωστόπουλος
Μαριάνθη Καλυβιώτου
Επιστημονικοί Συνεργάτες
Λεμονιά Φραγκή
Γεώργιος Φωτόπουλος
Ειδικοί Επιστημονικοί Συνεργάτες

Ο Προϊστάμενος του Α΄ Τμήματος
Νομοτεχνικής Επεξεργασίας
Ξενοφών Παπαρρηγόπουλος
Αναπληρωτής Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Ο Προϊστάμενος της Β΄ Διεύθυνσης
Επιστημονικών Μελετών
Αστέρης Πλιάκος
Καθηγητής του Οικονομικού
Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου
Κώστας Μαυριάς
Ομότιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών